

Endestasjon

I

Hun bare gikk, hun våknet ikke mer, hun lot ham være alene. Nå stod han på kjøkkenet og prøvde å steke egg med sine skjelvende hender. Han stod ustødig på sine gamle bein.

I mer enn 60 år hadde de levd sammen, en lang tid. Han savnet henne, han savnet til og med hennes kritikk og hennes overdrevne sans for renslighet. Og han savnet samtalene med henne, selv om de til tider ikke var noe særlig dype. Og han savnet kranglingen for ingenting. Nå var han alene. På kjøkkenbordet stod bare *en* tallerk, bare *et* glass. For to uker siden ble hun gravlagt. Hans sønn og hans datter var tilstede. De hadde organisert alt.

I dag, klokken gikk mot 15.00, skulle de komme for å snakke med han. Det har sønnen sagt i telefonen. Han satt i lenestolen sin og leste. I hele hans liv hadde han lest, tenkte han.

Man skulle egentlig gå over hagen en gang. Tidligere hadde han på denne årstiden hentet oleanderen ut av kjelleren. Men plantene var blitt tyngre for hvert år som gikk og til slutt klarte han det ikke lenger. Han lot dem bli stående ute om vinteren. Nå var de frosset i stykker.

Klokken var allerede blitt 17.00 da det ringte på døren.

Han gikk for å åpne – det var sønnen, men han kom alene.

Han satte seg ved kjøkkenbordet og sønnen satte seg på en stol direkte framfor han.

Det virket som om sønnen famlet etter de rette ordene. Han sklei rastløs fram og tilbake på sin stol.

„I forrige uke så Erika og jeg på flere pleiehjem. Etter noe leting fant vi til slutt noe passende. Det er et moderne hjem med heis, vennlige rom og sympatisk personalet. Det er jo bare for en liten periode. Etterpå kan du bo hos oss.”

Han kunne nesten ikke tro hva han hørte, trodde at han hadde hørt feil. Han på gamlehjem! Han hadde lyst til å bli boende i sitt eget hus og ville ikke bo sammen med andre.

„Ja, dette er jo bare en overgangsløsning“, fortsatte sønnen, „bare for en liten stund. Du har jo lagt merke til at du ikke finner deg til rette sånn helt alene. I morgen skal jeg kjøre deg dit. Du kommer til å like deg der.”

Georg hadde vansker med å se faren i øynene. Hele tiden kikket han på veggen som om han lette etter noe der.

Hjelpeløs så han på sønnen. Han kunne ikke fatte dette, kunne ikke forsvare seg og kjente at han satt i fella uten å kunne gjøre noe.

Georg hadde det plutselig travelt med å komme seg videre, det merket han godt. Han ville nok hjem til sin familie, langt vekk fra han og vekk fra alle vanskeligheter. „Ja vel, da sees vi i morgen“ sa han trøtt.

II

Nå var det blitt mai og han hadde bursdag i dag. 86 år var han blitt.

Paul var ankommet der han egentlig aldri ønsket å være: På gamlehjemmet. Pleiehjem het det nå.

Nå satt han i sin lenestol og kikket ut av vinduet. Det regnet litt og dråpene rant nedover vindusruten akkurat som tårer. Han hørte forbipasserende biler, pustet inn den typiske lukt etter gamle mennesker, hans egen lukt. En fugl satt på karmen foran vinduet.

Han hadde sett fuglen flere ganger før. Det var en kråke og den kikket nå på han.

Han som han delte rommet med sov ennå, sukket av og til og snorket som vanlig. Han fikk aldri besøk, var like gammel og klarte ikke å reise seg fra sengen lenger.

Nå hadde han vært her i to måneder allerede. Alt var ordnet: tiden når de skulle stå opp, når de skulle vaske seg, når de skulle på do, når de skulle spise og når de skulle sove, hvis man fikk sove. Klokken 21.00 skrudde de av lyset. Han var jo vant med å lese om kvelden – det fikk han ikke gjøre lenger.

Sammen med noen andre satt han ved middagsbordet, men det var ikke mulig å underholde seg med noen. På motsatt side satt frue Nilsen. Hun klarte å spise alene men hennes trekk i ansiktet var forvrengt og noen ganger skrek hun. Ved siden av han satt frue Bakken. Hun måtte mates. Av og til spyttet hun maten ut igjen. Ved siden av henne satt herr Andreassen. Han mumlet ustanselig noe for seg selv. Man kunne ikke forstå et ord. Litt lenger vekk satt frue Sørås i en rullestol. Hun spiste ingenting, sa ingenting, kikket bare ut av vinduet og ristet ganske ofte på hodet.

De var omgitt av luksus, nesten som på hotellet, syntes han. Ja, det var luksus men ingen personlig kontakt med den enkelte. Det var ikke tid for sånt.

Noen pasienter hadde bleier og ingen trengte å ledsage dem til toalettet lenger. Man sparte tid på denne måten. Noen fikk trukket en tann av pleiepersonalet. Tannlegen hadde ikke tid til å komme.

Mennesker som fremdeles kunne gå da de ankom pleiehjemmet var ikke lenger i stand til dette etter en stund. Man hadde latt dem bli liggende i sengen fordi det var for lite personal til å kle på dem og til å rusle rundt med dem. Senere fikk de kunstig ernæring, det var tidsbesparende.

Aggressive hjemmeboere ble stilt rolig med medikamenter. Ute på gangene satt gamle mennesker i rullestoler. Om morgningen ble de alltid trillet der. Nå stirret de på veggen. Det fantes riktignok både radio og TV, men ingen gadd å skru dem på. En gang hadde han sett en mann som satt i rullestol. Hans bukser var falt ned og de var våte. Hans gebiss lå på stolens lene.

Dette bråket her hadde han aldri regnet med. Her var det ikke som på et sykehus. Dette lignet mer på et galehus.

Menneskene prøvde med all makt å rette oppmerksomheten mot seg. De lengtet etter å bli sett og etter å komme seg ut av ensomheten. Og de klaget høylytt, de kjeftet, skrek, besudlet veggene med ekskrementer og ropte ikke rent sjeldent: ”søster hjelp meg! Jeg orker ikke mer. Jeg vil dø!”

Men ingen hadde tid til å ta seg av dem, til å gi dem et meningsfullt og verdig liv.

Av og til dukket det opp en aktivitetsterapeut. Nå ble hjemmeboerne bedt om å gjøre jobber som ikke gir noen som helst mening. De deltok jo bare for å unngå ensomheten for en liten stund.

Eskimoene setter de gamle ut i naturen, overlater dem til seg selv og indianerne går i ensomheten for å dø, hadde han lest en gang. Vi derimot sperrer våre gamle inne, vi gir dem tid som de ikke vet hvordan de skal bruke og holder liv i dem så lenge som overhode mulig. De blir stuet bort istedenfor forsørget, tenkte han.

Han kjente seg veldig ensom. Besøk fikk hand stadig sjeldnere. Han hadde ingen venner og kunne ikke snakke med noen.

Han hadde masse tid tilovers. Men tid til hva?

Han kjente at han ble umyndiggjort og ville derfor snakke med pleiehjemmets leder om det. Men mannen hadde jo selvfølgelig ikke tid til sånt.

Man skulle være i stand til å begynne på nytt. Men dette går jo bare fra det punktet man har nådd i øyeblikket, tenkte han. Å begynne på nytt betydde for han i så fall å fortsette.

Han ville vekk, vekk, vekk. Bort fra all umyndiggjøring, bort fra alt. Han var en som er lenket fast, en som har en funksjonshemming, han var svak og kunne bare gå veldig langsomt. Men i hodet var

han ennå veldig klar.

En gang kom en pleierske med en rullestol til han og mente at han på denne måten kunne bevege seg raskere. Ja, hvorfor raskere, spurte han henne og tilføyde at han hadde jo god tid.

”Men det har ikke jeg” svarte hun.

Slik hadde han tidligere ikke forestilt seg sitt liv som gammel mann.

Han ville ikke bli en belastning for noen. Men nå bodde han på tomannsrom og det var ennå liv i han. Men snart ville han bli liggende i sengen med bleier på og bli matet kunstig.

Ingen brydde seg om han, ikke barna hans en gang. De kom sjeldent og når de kom gikk de igjen så fort de bare kunne. De rømte fra urinlukten og rengjøringsmidler som man brukte her.

III

Etter flere uker stakk sønnen innom en kveld. Han var alene og hadde en veske i hånden.

Han ble overrasket over besøket fordi han ikke hadde sett Georg på lang tid.

„Hei, pappa, hvordan går det?” spurte han.

”Bare bra”, løy han.

”Jeg kunne ikke komme tidligere fordi jeg måtte jobbe så mye. Hvordan liker du deg her? Har du blitt vant med de nye omgivelser?”

”Ja, ja, det går på et vis.”

Han tenkte på at hans sønn og hans datter for bare noen få uker siden hadde snakket om en overgangsløsning. De hadde sagt at oppholdet på gamlehjemmet bare skulle vare i en kortere periode. Så kunne han få lov til å bo hos sønnen. Om og om igjen hadde han spurt sønnen når dette ville skje. Sønnen hadde alltid svart unnavikende og prøvd å berolige han.

Under de siste besøkene hadde ingen snakket om dette tema lenger. Han begynte å lure på om det kanskje var bedre å ikke mase lenger og at han, hvis han til slutt fikk et ærlig svar, var mye fattigere etterpå. Hans hender skalv og han så på bordet.

„Ja, vi har tenkt oss nøye om. Her har du det jo bra, du har et fint rom - et dobbeltrom, du kan underholde deg, du er ikke alene og du får godt stell. Så fint ville du ikke fått det hos oss. Jeg jobber jo hele dagen, kommer sent hjem og noen ganger er jeg borte i flere dager. Forretningsreiser, skjønner du. Min kone må ta seg av barna og så går hun flere ganger i uka på helsestudio. Hun har lite tid. Leiligheten til din datter er altfor liten og dessuten er hun i konflikt med ektemannen sin for tiden.”

Det var det, tenkte han. Aldri mer ville det være slik det en gang har vært, den gang da hans kone levde, den gang da de var lykkelige sammen. Om han bare kunne skru tiden tilbake! Han hadde tenkt seg det hele annerledes, helt annerledes. Men det var meningsløst å snakke sønnen imot.

„Ja, du har sikkert rett“, sa han.

Nå åpnet Georg vesken sin. „Her har jeg noen papirer som jeg vil at du skal skrive under på.“

”Hva er det det dreier seg om?”

”Vi har tenkt at du sikkert ønsker å bli boende på dette hjemmet. Huset, ja huset ditt kunne vi likegodt selge nå, det står jo bare der. Dessuten måtte det renoveres snart. Jeg tror at vi kunne få en god pris for det, tiden er god. Men man burde ikke vente altfor lenge siden prisene på boligmarkedet fort kan synke igjen. Du trenger jo ikke huset lenger. Jeg har ordnet med alt.”

Sønnen snakket stadig fortere. Han sto opp og satte seg ned igjen. Det så nesten ut som om han måtte overbevise seg selv om at argumentene var riktige. Ikke en eneste gang hadde han sett på

faren sin. Nå hentet han fram noen dokumenter fra vesken sin og lå dem på bordet sammen med en kulepenn.

Å selge huset, tenke han, dette huset som han og kona hadde bodd så mange år i, som de hadde planlagt og innredet sammen, dette huset som hans barn vokste opp i og hvor de hadde lekt! Han husket familiefester, sammenkomster med venner, endeløse diskusjoner, god mat og god vin.

Alt er ordnet, hadde sønnen sagt.

Fremdeles hadde han et lite håp om at han kunne flytte tilbake en vakker dag. Han ønsket å avslutte dette livet i sitt eget hus. Slik hadde han tenkt seg det.

Plutselig ble han veldig trøtt. Han tok kulepennen og skrev under på salgsdokumentet. "I dag er jeg temmelig trøtt", sa han. "Snart skal jeg legge meg." Han stirret fremdeles på bordet og prøvde å unngå å se på sønnen.

„Ja, jeg må gå nå. Jeg må en tur til forretningen en gang til". Det gikk nok ikke fort nok for sønnen å komme seg vekk herifra, tenkte han. Han kikket etter han da han forlot rommet. Men sønnen snudde seg ikke en eneste gang mot faren.

Møysommelig haltet han på sitt rom, kledde av seg og la seg i sengen.

IV

Nå var det altså skjedd og nå ville han gå. Han som han delte rommet med sov og snorket som alltid. Han sov nesten alltid nå, også midt på dagen. Slik var han ingen belastning for personalet lenger. Ringeklokken hans hadde de demontert.

Han reiste seg opp i sengen, støttet seg mot den og sklei ut. Nå sto han ved siden av den og holdt seg fast på nattbordet. Bare noen få små skritt bort til skapet. Han hentet en underbukse, en skjorte og en bukse. Sokker trengte han ikke. Han hadde ikke klart å ta på dem likevel. Møysommelig gikk han tilbake til sengen for å kle seg ferdig. Alt gikk veldig tregt og han måtte hvile seg flere ganger. Men han hadde god tid. Skoene sto ved siden av sengen. Han tok dem på men prøvde ikke å binde dem.

Det regnet litt og dråpene rant nedover vindusruten akkurat som tårer. Fuglen var ikke der, kikket ikke på han, ingen så på han. Han var helt aleine.

Han måtte bare klatre opp på stolen. Dertil holdt han seg fast på lenet. Han klarte å nå stolen med et av knærne. Nå trengte han først en pause før han løftet det andre kneet på stolen også.

Han ble svett og litt svimmel. Med de siste krefter reiste han seg opp på stolen. Han svaiet mens han åpnet vinduet. Regnet rant over hans ansikt.

Alt gikk plutselig så lett.

Pedro